

אזרונים שמתירין בכה"ג גם בלא ק' רבנים עיי"ש. אבל מ"מ לכתחלה יש להשיג היתר ממאה רבנים וכן נוהגין אבל אם אי אפשר כדכתב כתר"ה יש להתירו גם בלא ק' רבנים כיון שזה חמש שנים שהלכה מבעלה והוציאה ממנו בערכאות חמשים אלף דאלאד והסכימה לקבל גט ונכתב ברצונה וחזרה מלקבלו כדי לצערו שזה יותר לא שכית מהאופנים שבמהרש"ד מ ועוכרות האחרונים. והגט יתא מונח ושמור בהכשרו שלא יתקלקל עד שתבוא ותקבלהו מהשליח. ידידו.

משה פיינשטיין

סימן ג

בענין מה שנוטלין תרופאים משהו מהביצה לבדוק ולדע איך לרפאותו להוליד אם לא יפסל לאשתו מדין איסור פצוע דכא

י"ד שבט תשכ"ג.

מע"כ ידידי תרה"ג מהר"ר משה ראם שליט"א מנהל ישיבה במעקסיקא.

ענף א

הנה בדבר איש אחד שאין לו בנים ורוצה הרופא ליטול משהו מביצה שלו לבדוק לידע מזה הסבה שאינו מוליד וידע איך לרפאותו כמו שעושין הרופאים בזמננו כן שמוה נודעים איך לרפאות וכבר נתרפאו הרבה והולידו אם אין בזה איסור מדין לאו דפצוע דכא. לכאורה פשוט בגמ' דכשיכול להוליד אינו באיסור דפ"ד, דהא ביבמות דף ע"ה מקשה על ניקב הביצה שאסור וניקב לא מוליד והא התרא גברא דחזריה סילוא בביצים ואוליד ומתרץ רב צא וחזר על בניו מאין הם ואחר זה אמר רבא על קושית ההוא מרבנן אימא מראשו מדלא מנה ביה דורות, האף שמסיק מטעם אחר מדומיא דכרות שפכה אינו מטעם שפליג דיש דורות בפ"ד אלא משום דחקשה לו אימא מראשו ומה שלא מנה דורות הוא משום דרק איהו אסור ובריה מותר אבל על מה שבפצוע בגיד וביצים אינו מוליד לא פליג. וממש דברי הבל הם לומר שלהמסקנא פליג וסובר שאפשר

שפ"ד מוליד ומ"מ אסור בקהל, דכיון שלא הזכיר שפליג ולא מצינו שום מ"ד דפליג ודאי אין לומר שאיכא מחלוקת בזה. וגם אף אם נימא שיש מקום להסתפק שפליג, ודאי כיון שלרבא פשיטא לו דאינו מוליד יש לן למיפסק כרבא אף אם היה הוא מדבנן פליג בודאי כי הוא מרא דתלמודא יותר מההוא מרבנן שלא הזכיר שמו, וכ"ש אם היה רק ספק אף לאמורא מפורסם לא נניח ודאי דרבא ולחוש לספק דאיזה מ"ד, וכ"ש שיש לפסוק כרבא נגד ספק בדוי שלנו.

וכן אין לומר שרק הרוב אינם מולידים אבל מזדמן לפעמים שמולידין כעין מיעוט, שהרי ג"כ היה לו לקרא למימני דורות להורות הדין איך יהיה דין הולד כשילד מפ"ד כהמיעוט שאירע זה, דגם דין וולד מהמיעוט הא צריך הקרא להשמיענו דקרא הא נקט דינים אף שאינם מצויין, ועצם דין פ"ד יוכיח שג"כ הוא דבר שלא מצוי ומיעוט קטן הוא, ואף שהוא רק באי עבר ונסיב נמי הא נקיט הקרא כה"ג כדאיתא ריש דף ע"ה, וגם הא משכחת גם בהיתרא כשנסיב גיורת ומשוחזרת.

אבל אפשר לומר שרב סובר דכשנזדמן שיליד פ"ד, נדע שאסור גם הבן ובן הבן ממזר דאסרה תורה דורות, דהא מוכרח שסובר רבא דיש למילף חד פסול מחבריה, מדחוכיח שאינו מוליד מדלא מנה בו דורות ולא היה ניהא לו לומר כדחתי ההוא מרבנן שאולי משום דרק אותו לבדו פסלה תורה ולא בריה ובר בריה, אף שלכאורה הוא דחוי פשוט ואיך טעה בזה רבא אלא הוא משום דרבא סובר דיש למילף חד פסול מחבריה למיפסל גם דורות, ולכן תוקשה לו דהיה לו לקרא למינקט פסול דורות בפ"ד שנאמר תחלה ולמילף מיניה לממזר, והוכיח מזה שהוא משום שאינו מוליד ולא היה שייך למינקט אצלו דורות, וא"כ אפשר לומר שרק ע"פ הרוב אין בו דורות ואיכא מיעוט שאית להו דורות לכן נקט הקרא דין דפסול דורות שהוא ברוב ממזרים ולא בפ"ד שרק במיעוט איכא דורות, ואם יזדמן דורות גם לפ"ד הן פסולין דילפינן מממזר, ונמצא שלכאורה יש מקום לומר זה, אבל הוא דוחק דמאין נימא חדוש בזה, והא אם יש מיעוט שמולידין למה אמר רב צא וחזר על בניו מאין הם לימא לו דאף שהוליד הוא פ"ד והוא מהמיעוט שמולידין, ודחוק לפרש דכיון שהוא מיעוט יש לחזר ולבדוק אולי יתברר שזנתה ואם לא יתברר נימא שהיא מהמיעוט שהן כשרים, אי לפרש צא וחזר על בניו שאם לא יתברר ישארו בדין ספק ממזרים, דפשטות הלשון משמע שהם ודאי ממזרים כדאיתא בב"ש סק"ג בשם ש"ג מריא"ו.

הראשונים, ודלא כהלבוש שכתב בשם יש אמרים רבביצה אחת אף שמוליד הוא באיסור לא דפי' שהוא נגד פשטות הגמ' ונגד דבותינו הראשונים, ועיין בחת"ס אה"ע סימן י"ז שביטל דבריו וכתב דבר זה לא נתבאר ולא יתבאר. והנאמן דיעב"ץ בספר אגרת בקורת שעוד תמה מנלן דגם להמסקנא פצוע אינו מוליד אינו כלום ותמה מאד על גאון כמותו שכתב דברים שאינם נכונים וא"א להעלות על הדעת אף לאומרן בעלמא וכ"ש שלא שייך למיתמה על דברים ברורים של רבותינו. וכן משי"כ דאולי הוא רק על ענין הרוב אין לתוש לזה לדינא כדבארתי. ועיין בירושלמי שר' יוסי בי ר' בון הוכיח שהוא מאותו מקום כדבא משום שלא מנה בו דורות וחזינן מזה שלא נבטלו דברי רבא הוא כדבארתי.

ענף ב

אבל מה שיש לדון בזה הוא דכיון דניקבה הביצה מפורש בגמ' לאיסור וכדמסיק שלא מוליד, והרי חזינן עתה בומננו שמולידין דהא הרופאים עושין זה לידע איך לרפאות ונתרפאו הרבה ומולידין, הרי בע"כ צריך לומר שנשתנו הטבעים וכדמצינו בהרבה דברים כדאיתא בתוס' מ"ק דף י"א ויותר מזה מצינו בדמ"א אה"ע סימן קנ"ו סעיף ר' גמ לדינא ולקולא שבוה"ז נשתנו הטבעים ויולדת לתשעה יולדת למקוטעין וא"צ חליצה בילדה ליום אחד בחדש התשיעי אפילו מת הולד תיכף, וכתב הרמ"א וכן הוא בכמה דברים עיי"ש, וכן איתא במג"א סימן קע"ג סק"א עיי"ש, וא"כ אפשר שמה שהיה בזמן נתינת התורה פצוע שאינו מוליד נאסר לעולם אף כשישתנה הטבע ויוליד איזה ממניני פצוע, משום דנימא דמה שאינו מוליד אינו עיקר האיסור דהא פ"ד בידי שמים כשר אף שאינו מוליד ואף שהחזינו מצוה תקנ"ט נתן טעם בשדשי המצוה שהוא למאס מעשה מלכי עכו"ם שמסרסין הזכרים למנותם שומרי הגשים שלא שייך זה בפצוע ביד"ש, כדמסיק ועם טענה זו נמצא טעם בחלוק האיסור בין הנפסד בידי אדם לנפסד ביד"ש, מ"מ אולי טעם זה אינו עיקר לדינא אלא נימא שהוא משום דלא זה שאינו מוליד ע"י זה הוא האיסור, אלא מה שהוא פצוע ודך וכרות בידי אדם הוא האיסור, ומה שאמרו שאינו מוליד הוא רק סימן איזה פצוע ודך וכרות נאסרו שהוא אותו שלא מוליד ע"י זה, וא"כ היה הסימן על אלו שלא הולידו מחמת זה בזמן נתינת התורה, וכיון שכן נאסרו אלו לעולם אף כשישתנה ויולידו וכן

ולמה שבארתי בטעם רבא שסובר שיש למילף הד פסול מחבריה צדיך לומר הא דנקט הקרא דורות בממזר ובעמוני ומאבי, הוא משום דכיון שיש חלוק ביניהם לענין הנקבות לא היה לן למילף גם לדורות מהדדי, אבל בפ"ד אם היה שייך דורות היו נאסרות גם הנקבות והיה שייך למילף פ"ד וממזר מהדדי, וההוא מרבנן סובר דדלמא אף שאיכא דורות זה שלא נקט בפ"ד שהוא ראשון ולמילף מיניה לממזר, הוא משום דבזה השמיענו שלא אסרה דורות בפ"ד ולא ניליף מממזר, דאם היו שוין היה נקיט בפ"ד שהוא ראשון ולמילף ממזר מיניה, ורבא סובר דלא היה אפשר למיסמך ע"ז דהא אפשר גם לומר שפ"ד הוא באותו מקום שלא שייך בו דורות, ואם הוא מראשו וכונת הקרא הוא שאף ששייך בו דורות לא אסרה הדורות שלא כבממזר, הא לא נוכל לידע מזה דאולי נימא שאין לחלק בין הפסולין ופ"ד הוא מאותו מקום שאינו מוליד, והיה לו להקרא למיכתב בפירוש איך הוא הרין בהדורות שבפ"ד התירה דורות ולכן מוכיח שהוא דוקא באותו מקום שאינו מוליד ואין בו דורות, וההוא מרבנן לא חש לדקדק כן, משום דהוכחת רבא הוא רק כשהקושיא היא שנימא שפ"ד הוא גם מראשו ולא שדוקא מראשו מטעם דפ"ד סתם נאמר שגם על אותו מקום שייך למיקרי לו פצוע ורק שאולי כיון שסתמא נאמר הוא גם מראשו ומעוד אברים, וע"ז הוכיח שפיר שאם הכונה להתיר הדורות הי"ל למיכתב בפירוש כדכתבתי, אבל ההוא מרבנן הקשה שאימא שפצוע הוא דוקא מראשו, וטעמו משום דפצוע זה ניכר לכל ושייך שיקראו לו כל הרואין אותו בשם פצוע, אבל לא באותו מקום שלא ניכר לבני אדם ולא שייך שיקראו לו בשם פצוע, ונמצא לסכרת ההוא מרבנן בקושייתו שהוא כמפורש בקרא דאידי מראשו ששייך בו דורות, ולכן מדלא מנה בו איסור הדורות ולמילף לממזר אלא נקט בממזר הוא משום דלא אסרה בו דורות, והוא באור נכון ומוכרח בגמ'.

עכ"ס לדינא אין מקום לומר ריש פ"ד שמוליד לשום מ"ד, וגם לא מסתבר כלל לומר שאיכא מיעוט דמולידין, כיון שרב אמר שודאי זנתה אשתו ואם היה אף מיעוט המולידין היה לו להבשיר הולד כדאשכחן דמכשרינן אף במיעוט רחוק כהא דילדה אשתו לוסף יביח משהלך בעלה למדה"י בדף פ' שודאי הוא רק מיעוט רחוק אלא דאי דליכא כלל פ"ד שמוליד, וכן הא מפורש בתוס' וברא"ש שמוכחינן ממה שמולידין בני"א שכורתין מהן ביצה אחת שכשרין לקהל, והרמב"ן שפוסל כתב דלא הולידו חזרו על בניהם מאין הם, וכן הוא משמעות כל דברי רבותינו

להיטוך שיהיו מותרין אלו שהיו מולירין בזמן נתינת התורה אף כשישתנה ולא יולירו.

וכדמצינו כעין זה באיסור טרפה שאמרינן זה הכלל כל שאין כמות חיה טרפה בחולין דף מ"ב, ואיתא ברמב"ם פ"י משחיטה הי"ג וכן אלו שמנו ואמרו שהן טרפה אע"פ שיראה בדרכי הרפואה שבידינו שמקצתן אינן ממתין ואפשר שתחיה מהן אין לך אלא מה שמנו חכמים, שלכאורה תמה בשלמא מה שכתב בה"ב ואין להוסיף על טרפות אלו שכל שאירע לבהמה חוץ מאלו שמנו חכמי דורת הראשונים הסכימו עליהן בבתי דיני ישראל אפשר שתחיה ואפילו נודע לנו מדרך הרפואה שאין סופה לחיות, ניהא שהוא מטעם שאיתא בגמ' חולין דף ג"ד גמירי דאי בדרי לה סמא חיי רק שממנו נשכח הרפואה, ומשמע מכ"מ שמפרש שמה שכתב הרמב"ם אפשר שתחיה הוא טעם הגמ' שגמירי שאפשר שתחיה ע"י סמא אך שנשכח מחכמי הרופאים שבזמנים האחרונים, אבל להיפוך כשחזינו עתה שאפשר שתחיה ע"י סמים וגם בלא סמים הדי ליכא שום תירוץ אלא לומר שנשתנה הטבעים, דהא אין לתרץ משום דקייל דודאי טרפה לא מכשדינן במה שהיא חיה כדאיתא ברמ"א יו"ד סימן ג"ז סעיף י"ח, דהא שייך זה רק במקרה שראינו שטרפה אחד חי יותר מ"ב וחדש שייך לומר דהיה זה נס ולא נכשד מצד הנס כדכתב הש"ך שם ס"ק מ"ח בפירושו בדברי הרשב"א וכן למה שהביא הש"ך ממהרש"ל דאין כמות חיה רובא דרובא אבל מיעוטא דמיעוטא איכא דחיה, נמי הוא רק כשהוא במקרה שאמרינן בהכרח דהוא מן המיעוטא דמיעוטא, אבל הא אף שחזינו שכל בהמות שאיכא בהו טרפה זו שמנו חכמים הן חיות ויולדות ומשכחות שלא שייך זה, והדין בדור שגם זו טרפה ואסורה באכילה דכלל נקט הרמב"ם שאין לך אלא מה שמנו חכמים, וכדחזינו בזמננו שהותבים הסניא דיבי וכולם חיים באדם ובבהמות שנעשה נתוח זה להרבה מיליאנים נפשות שודאי אין לומר ע"ז שהוא נס ולא שהוא מיעוטא, וגם אין לומר שהוא שקר וטעות שכתב הרש"א כתשובתו שהובא בד"ח פ' אלו טרפות סימן רפ"ג דדרי הוא דבר מפורסם בכל העולם כולו שברוב משפחות אירע נתוח זה ודאו זה בעיניהם איך שחתכו הרופאים ושהן חיים ובריאים, אלא שמוכרחין לומר שנשתנה הטבעים, ואף למ"ד טרפה חיה ויולדת ויש שסבדי דכן הוא לדינא שלכן אסורה ודאי טרפה כשהיא חיה כדאיתא בד"ח שם בשם הלבוש, נמי ודאי דאינה כבריאה כמפורש בתוס' ע"ז דף ו' אלא חולה כל ימיה ומתמעטה וחולתה, וכן כתבו בשם רש"י שמפרשים כן בדבריו כדף ג"א שם שכתב למאן

דסובר טרפה חיה שאיתמעוט טרפה מכל החי שהיא לשון בריאות, הוא בדור שאף כשנעשה עוד יותר בריא כמו דחזינו בנתוח הסניא דיבי וכדומה שנעשים עוד יותר בריאים נמי אסורה מדין טרפה, וא"כ צריך לומר דהתורה אסרה מה שהיה בזמן נתינת התורה טרפה שלא היה סופה לחיות כמות אז, גם לעולם אף כשישתנה הטבע, וכן התירה מה שאז היה סופה לחיות גם לעולם אף כשישתנה הטבע ולא יהיה כמות סופה לחיות, וא"כ אפשר גם באיסור פ"ד וכרות שפכה שתלוי בין לקולא בין לחומרא רק במה שהיה בזמן נתינת התורה, שמה שאז לא היה מוליד והיה אסור נאסר לעולם אף כשישתנה הטבע ויוליד פצוע כזה, ומה שאז היה מוליד והיה מותר הוא מותר לעולם אף כשנשתנה הטבע ולא יוליד, ולכן כיון שניקבה הביצה מפורש בגמ' שהיה אסור משום שלא היה מוליד נאסר אולי גם לעולם אף בזמננו שנשתנה הטבע והוא מוליד, וזהו אולי טעם הי"א דכלבוש, ומה שלא אסר הולד בדין פצוע דכא גם לקהל ואסרו רק לכהונה אף שלמה שבארתי הא לרבא יש למילף מממזד גם לאסור דורות, ואף לההוא מרבנן הא יש למילף דהא ליכא הוכחה מדלא נקט דורות בפ"ד שהוא משום דלא אסרה דורות בפ"ד כיון דבזמן נתינת התורה לא היה שייך דורות לכן לא נקט דין הדורות בפ"ד אלא בממזד, וא"כ היה לו למילף פסול פ"ד מפסול ממזד לאסור הדורות לכאורה, הוא פשוט דכיון דהאיסור הוא משום שנידון כמתחלה שלא היה דורות ולא היה האיסור אלא עליו אין לאסור עתה יותר מבתחלה אך שלכהונה עכ"פ פוסל את הבת דילפינן מאלמנה לבי"ג כמו דפוסל אותה מתרומה ומכהונה.

אבל כשנעיין בדין טרפה גופה חזינו שלא לכל דבר כשנשתנה מאינה חיה לחיה ולהיפוך נחיה לאינה חיה הוא כמתחלה, דהא דין טרפה איכא גם בחיוב מיתה דרוצח שההורג את הטרפה פטור, ושם מפורש ברמב"ם פ"ב מרוצח הי"ח שתלוי באומדנות הרופאים שאם יאמרו שמכה זו אין לה תעלה באדם ובה ימות אם לא ימיתנו דבר אחר הוא הטרפה שפטור, והוא גם כמפורש דאם יאמרו הרופאים שלא היה מת בה משום שיש לה תעלה הוא כשלם שההורגו חייב עליו מיתה, ולא אזלינן בתר דיני טרפה שאמרו חכמים, ונמצא שהיה הדין בזמננו שההורג את מי שחתבו הרופאים ממנו את הסניא דיבי היה חייב עליו מיתה כמו בהורג את השלם אף שבבהמה לאכילה אסורה בלאו דטרפה, וההורג את מי שניטלו ממנו שתי הכליות היה פטור כהורג את הטרפה אף שבבהמה לאכילה מותרת כבהמה כשרה.

ומה שלא נאסר גם פצוע בידי שמים כיון שהאיסור הוא ע"י שאינו מוליד נצטרך לומר כהחינוך הוא טעם גם לדינא. ואולי הוא גוה"כ לאסור האינם מולידין רק כשנפצעו ונברתו ע"י אדם שהיה זה ע"י מעשה האסור ולא כשנעשה בידי שמים שהוא דמי קצת לנעשה בו דין שמים שלא יזכה להבנות. או מטעם אחר שלא ידוע לנו ככל גזירות הכתוב.

ענף ג

הנהגה בירושלמי שהביאו התוס' איתא בניטלה ביצה אחת שכשר אבל אינו מוליד. ותמוה מאד לכאורה כיון שאינו מוליד מ"ט הוא בשר. ועיין ברא"ש שמצד קרשיא זו מדהה פירוש זה ומפרש שהירושלמי איירי בהיה זה בידי שמים. אבל התוס' הא מפרשין בניטלה בידי אדם ומביאין מזה ראייה לר"ת שבניטלה ביצה אחת כשר ורק שהירושלמי סובר שאינו מוליד דלא כר"ת בזה שסובר שמוליד כדכתב שהרבה הולידו. וא"כ יקשה טובא מ"ט הכשיר הירושלמי כיון שסובר שאינו מוליד. ולכאורה היה מזה קצת ראייה למה שרציתי לומר תחלה ואליבא דהלכות דהוא תלוי איך היה בזמן נתינת התורה. ונימא דאז היה מוליד בניטלה ביצה אחת והיה כשר ובזמן הירושלמי נשתנה הטבע שאינו מוליד אבל הבשירו משום שהרין תלוי בזמן נתינת התורה שהיה מוליד. אבל לכך שכארתי שאין לומר כן. היה דוחק לפרש שהיה שינוי שני פעמים שבזמן נתינת התורה היה מוליד ובזמן הירושלמי לא היה מוליד ובזמן ר"ת הוחזר לקדמותו שיליד. וגם היה נזכר בירושלמי שנשתנה או שלא יוליד.

אבל הנכון בטעם הירושלמי רסובר שכנגד בניטלה אחת יכול להוליד כדמסתבר בן אף שסובר בניטלה ביצה אחת שלא יוכל להוליד. והא אפשר שהתסורן שבו הוא רק בכמות ולא באיכות כח ההולדה ולכן אף שלכל אדם נחלק כח ההולדה לשתי הביצים מ"מ למי שנולד בביצה אחת ניתן לו כל כח ההולדה בהביצה אחת. ואף שגם אפשר שהתסורן הוא לו גם באיכות. מ"מ ודאי אפשר ושכן הוא בהרוב לפ"מ שמסתבר שיוכל להוליד. ולכן סובר הירושלמי שאף בניטלה ביצה אחת שודאי לא יוליד. דמאחר דנברא בשתי ביצים הרי היה לו כח ההולדה דוקא בתריוהו. מ"מ לא נפסל דמאחר שאם היה נולד בן היה מוליד נמצא שלא ניכר בו מה שהחסירו מכח ההולדה בשלא ידעו שנעשה זה ע"י חתיכה. וכיון שלא ניכר סובר שלא נפסל דהוי כשותה כוס של עיקרין שלא נפסל שגיב יסבור

וצריך לומר דרך בטרפה לאיסור אכילה הוא כמתחלה אף שהוא איסור דתלוי בחיות מטעם דאם היה תלוי באומדנא דרופאים. לא היה צריך להלכה למיגמר מי הן הטרפות כדמצינו בהרבה דברים שסמכה תורה על החכמים באומדנא שלהם בעניני בליעות ונתינת טעם וקליטת נטיעה וכדומה שנוגע לשבת וכלאים ושביעית ומאכלות אסורות. ואף שמצינו מחלוקות בבמה דברים בין התנאים ואמוראים לא נמנעה התורה למיסמך על החכמים. וכ"כ היה שייך למיסמך על החכמים שיאמרו מי הן הטרפות שאין במוה זיה. לכן הוא הכרח לומר שבאיסור טרפה תלוי בזמן נתינת התורה מה שאז לא היתה כמות תיה. שלכן הוצרך להלכה מסיני להודיע שאלו הן הטרפות לעולם אף שיהיה זמן שישתנה הטבע ואומדנות החכמים לא יהיה כן. והלכה זו נאמרה רק לענין איסור אכילה דטרפה. ולא לענין חיוב רציחה שהפטור הוא משום דהוא גברא קטילא. שלכן תלוי באומדנות הרופאים בכל זמן לומר שבזמן שהרגו הוא טרפה ולא במה שהיה אז. חזינן מזה שבלא הכרח יש לנו לומר ברברים שתלוי בטבעיות שהוא תלוי באומדנות החכמים בכל זמן.

ולכן בפצוע דכא וכרות שפכה שלא מצינו שנאמרה הלכה מסיני מי הוא פצוע דכא וכרות שפכה. אלא שהרין דאורייתא הוא שמי שאינו מוליד ע"י פציעה ודיכה וכדיתה הוא איסור הלאו ומסדה התורה לחכמים באומדנותם שיאמרו מי הוא מהם שאינו מוליד שלכן תלוי כשנשתנה הטבע במי שאינו מוליד באותו הזמן. ולכן כיון שניקבה הביצה באופן שהרופאים עושין אנו רואין שמולידין בזמננו יש להכשירו. ומה שידעין דדין התורה הוא במי שאינו מוליד. הוא מטעם דרבא ור' יוסי בי ר' בון מדלא מנה בו דורות. ואף שההוא מדבנן הקשה דאלי לא מנה משום שלא נאסרו הדורות. הא למה שבארתי היתה קושיתו רק משום שנימא דהוא במפורש בקרא דוקא מראשו ששייך בו דורות שלכן היה משום שלא אסרה הדורות. אבל כיון שאיירי דוקא באותו מקום בדיליף מהיקשא שגם לדיריה איירי ודאי גם באלו שאין להם דורות שלכן הא לא נובל לידע דין הדורות. שהרי אפשר לפרש שאיירי באלו שאין מולידין שליכא דורות הו"ל למיכתב דין הדורות בפירוש. לכן מדלא נכתב דין הדורות בפירוש מוכת שאיירי דוקא באלו פ"ד וכ"ש שאין מולידין ואין להם דורות וכדבארתי בטעם הנכחת רבא. וגם ההוא מדבנן סובר הנכחה זו אחרי שיליף שהוא באותו מקום לידע שהאיסור הוא דוקא באופן שאין מולידין שלא שייך שוב הטעם שלא היה ניהא לו הנכחת רבא.

האחת שנשאד לו יהיה בה כל כח הולדה שיש בהשתים כיון שאיכא מציאות שיהיה כל כח הולדה גם באחת. ולפ"ו שאירע גם אלו שמולידין אף בנחתכה אחת וגם שאית לזה רפואה לא סמכו המלכים על החיכת אחת וחתכו השתים ולכן מאסה התורה לאסור לקהל רק כשחתכו השתים, והוי טעם החינוך שפיר להרא"ש אליבא דר"ת.

והנה בפירוש ובלבד שלמין שבירושלמי פד"י בתוס' וכן הרא"ש בפידוש ראשון דדוקא כשניטלה ביצה שהיתה שלימה אבל אם היתה פצועה שגרע אף לר"ת, לא יוכשר אף כשניטלה דאין זה פסול שחתרו להכשרו, ולכאורה קשה מ"ש מפסול דניקב ונסתם שתוזר להכשרו, ודחוק לומר דהפצע גרם שלא יוליד שוב לעולם, ולמה שבארתי ניהא דכיון שאפשר גם שלא יוליד דהא רק לפעמים מוליד והוא בעצם ספק פ"ד שההכשר שלו הוא או משום חזקת כשרות או משום דסובר דספק פ"ד כשר, וכיון שהיה פצוע בהביצה תחלה שזה הא גרע והיה פסול הרי הוא אדרבה בחזקת פסול, ולכן לא מבעיא אם ספק פ"ד אסור והכשרות דניטלה ביצה שלימה הוא מצד חזקת כשרות שאין להכשיר בניטלה כשהיתה פצועה דאדרבה היה כבר בחזקת פסול, אלא אף אם הוא מטעם שספק פ"ד כשר נמי כיון שכשהיתה פצועה הרי היה בחזקת פסול לא נחשב זה לספק אלא כודאי פסול מצד החזקה, אבל נמצא חרוש דאם יש מי שניטלה ממנו ביצה שהיתה פצועה שנשא גיורת והוליד ממנה בנים הרי נתברר שאינו פ"ד כיון שהוליד ויהיה שוב מותר לישא בת ישראל.

עכ"פ נתברר שאיסור פ"ד הוא רק כשאינו מוליד, ואף כשבזמן נתינת התורה לא הוליד אם נשתנה הטבע ומוליד אינו באיסור פ"ד, ולכן ניקבה הביצה אף שבגמ' איתא לאיסור כיון שעתה חזינו שהרופאים מנקבים ונוטלין משתו ומולידין כשר לבא בקהל, אבל נראה דדוקא הנקיבה שעושין הרופאים שיוודעים איך לנקב וליטול כשר, שהרי דק באופן זה חזינו שמוליד ולא בניקבו דרך סבה כהא דההוא דסליק לדיקלא וחרזיה סילוא בביצים, שאולי נעשה באופן שנתקלקל שלא יוליד אף לפ"מ שנשתנה עתה אך כשוליד לא נימא חזר על בניו שהרי אפשר שגם בדרך סבה היה הנקב באופן שלא קלקל ההולדה כיון דאיכא מציאות שיליד ואם ספק פ"ד כשר יש להכשיר אף בניקב דרך סבה, ועיי' ביש"ש לענין ניטלה ביצה אחת שג"כ כתב שהרופאים יודעים לאמן ידיהם ואיך לעשות הובא בפ"ת סק"ז עיי"ש, ולכן אין להוכיח ממה שמולידין כשנקבו הרופאים

הטעם משום שלא ניכר שהוא ע"י מעשה, ולא משום שאינו באבדי הורע, וניהא לפ"ו מה שאמר ה"ה כסריס חמה שלכאורה לא שייך אף לדמיון, דהוא משום דכשרותו הוא רק משום שלא ניכר שאינו מוליד ע"י מעשה הנטילה דבידי אדם.

ולפ"ו אין לומר בטעם שלא נאסר כשנעשה בידי שמים משום ולא היה זה ע"י מעשה איסור דהא בניטלה הביצה אחת היה זה ע"י מעשה איסור ומ"מ מותר, וכן אין לומר כטעם החינוך, דהא כיון שגם בניטלה ביצה אחת אין מולידין היו המלכים מסדסין גם רק ביצה אחת וצריך למאס זה, אך אולי כיון שלא ניכר שלא יוליד לא מאס כל כך, ואולי אף שבביצה אחת אינו מוליד יש לו עכ"פ תאוה לתשמיש וכונת המלכים הא היה שלא יהיה להם תאוה לנשים שלכן סרסו שתי הביצים ונעשה מאוס לאסור לקהל רק כשניטלו שתי הביצים, אך זה דחוק דא"כ לא תלוי האיסור במה שאינו מוליד אלא במה שלא מתאוה לאישות ובגמ' הא משמע דתלוי באינו מוליד לכן צריך לומר לפ"ו שהוא גוה"כ מטעם שלא ידוע לנו ככל גוה"כ.

ולר"ת סובר שבניטלה אחת מוליד ורק בשביל זה מכשירו, עיי' ברא"ש שכתב לר"ת שרק פעמים שמוליד וגם אית לו רפואה, שלכאורה תמוה אם ליכא כח ההולדה בביצה אחת איך יוליד לפעמים ואם יש כח הולדה גם בביצה אחת ה"ה כמו בשתי ביצים ולמה רק לפעמים, וגם איזה רפואה שייך לדבר הנחתך, אבל צריך לומר שהוא כדבארתי דבנולד בביצה אחת יש לו כח הולדה גם בהאחת, ורק בסתם כנ"א שנוולדו בשתים נחלק כח הולדה לשתי הביצים, ולכן סובר הרא"ש אליבא דר"ת דודאי אפשר שישנם אנשים שאף שיש להם שתי ביצים יש להם כל כח הולדה גם בכל אחת מהן ואנשים כאלו יולידו אף כשיחתכו האחת מהן אבל הרבה אנשים לא יולידו משום שאין להם כל כח הולדה אלא בתריותו דדוקא, ונמצא שלר"ת שאינו סובר כהירושלמי שמכשיר מצד שלא ניכר שלא מוליד ע"י המעשה אלא מטעם שהוא מוליד הוא ספק פצוע דכא, ומה שהכשירו ולא אסרו מדין ספק איסורא יש לומר שהוא משום שיש להעמידו על חזקת כשרותו דקודם שנחתכה ממנו הביצה, וגם אולי מכשיר ספק פ"ד כמו שכשר ספק ממזר ולא גורו בו רבנן אף שגזרו בספק ממזר ומצינו שנתלקו רבותינו האחרונים בספק פ"ד עיי' בפ"ת סק"ג בשם הגו"ב שהביא סברא זו וגם שהוא חולק, וניהא לפ"ו גם מה ששייך רפואה, שהוא להגדיל ע"י סממנים כח ההולדה שלו שגם בביצה

לניקבו בדרך סבה. עכ"פ בעובדא דידן רשאין להניח לרופא ליטול משהו מהביצה לבדוק למי שאיזה שנים שחי עם אשתו ולא הוליד לידע איך לרפאותו שיוכל להוליד.
יידו.

משה פיינשטיין

סימן ד

בענין לגייר נכרית שכבר נשואה לכהן
בערכאות כדי שישאנה מצד שאומר
דאם לא יתירו ישתמד ה"ן

בעה"י ט"ו כסלו תשכ"ב.

מע"כ ידידי הרב הגאון המפורסם כש"ת מהר"ר
אליעזר לעזרין שליט"א רב ואב"ד ברעטראיט.

הנה בדבר אחד ממשפחה חשובה שנשא נכרית ויש לו כבר בנים ממנה ורחקוהו מהם ועתה בא ואמר שהיא רוצה להתגייר וגם לגייר את הילדים ואם לא יקרבוהו מפתיד אותם שהוא ישתמד והוא כהן שאסור בגיורת אם יש לגיירה כדי שלא ישתמד, לע"ד איני רואה בזה מקום להתיר רבשלמא אם היה הוא יכול לגיירה בעצמו ולישאנה הגידון היה אם ירחקוהו בשביל חטא זה שנושא גיורת כשיש לחוש שישתמד היה תלוי זה בהדין שהביא הט"ז יו"ד סימן של"ר סק"א שלפסקי מהר"א שפסק בן הרמ"א מגידן למי שחייב נדוי אפי' כשיש לחוש שע"י כן יצא לתרבות רעה הט"ז חולק שם והחתי"ס סימן שכ"ב מסיק כהרמ"א וכן משמע שטוב הגר"א שצ"ן לגמ' דקידושין ולא הזכיר שיש חולקין, אבל הכא אפשר שכ"ע יודו דאין להמשפחה לרחקו כי טעם פסקי מהר"א והרמ"א הוא כדאיתא בנה"ב והוא מכיון דדין ב"ד הוא שמגדין אותו אין לחוש דאל"כ בטלה דין ישראל וזה לא שייך בקרוב ורחוק של בני המשפחה שאינו דין ב"ד. אבל הא צריך לגרות שיהדקו ב"ד לזה הם אין להם לחטא אף חטא קטן שהוא לסייע שישא כהן גיורת בשביל שלא ישתמד והא אין אומרים לאדם חטא בשביל שיוכה חברו שלא יעשה איסור חמור כשפשע כדאיתא בתוס' שבת דף ג' ונמסק כן במג"א סימן רנ"ד ס"ק כ"א עיי"ש. ורק בישראל שמתיר לישא גיורת יש להקל לב"ד לגייר אף שהוא לשם אישות משום שאין זה איסור ברור שהרי ב"ד הדיוטות היו מקבלין

כדאיתא ברמב"ם פ"ג מא"ב הט"ז ע"ן במ"מ וגם הכ"מ לא פליג אלא שהוא הבין שהמ"מ מתיר למי שאינן סמוכין לקבלם וע"ז כתב שאף שאנן הדיוטות אנן אין מקבלין אבל ודאי גם המ"מ לא יטעה בזה דאיזה חלוק יש דהסמוכין לא יקבלו ואנן שעושין בשליחותיהו יקבלו וכוננת הדיוטות הם אנשים שאינם ת"ת וזה מודה גם הכ"מ וכשרים להיות ב"ד לגרות ואין כאן מחלוקת לדינא. ואם היה זה איסור לא היו אף סתם אנשים שאינם ת"ת עוברים על איסורים אלא שהוא רבד שצריך להתרחק מזה ולכן הדיוטות שאינם ת"ת לא חששו לזה. ולכן כשיש לחוש שיעבור על איסור חמור יש להקל לקבל לגייר, אבל בכזה שתוא דבר אסור ממש אין להודקק אף כשיש לחוש שישתמד ח"ו כיון שהוא פושע.

והנה לבד זה הא אף שהמתגייר לשם אישות נפסק הלכה ביבמות דף כ"ד שהוא גר וכן הוא ברמב"ם וש"ע מ"מ ודאי בעינן שיקבל מצות דהא גר שלא קבל עליו איזה מצוה אף שקבל עליו שאר כל המצות אינו גר כדאיתא בבכורות דף ל' ואע"ג דאיתא שם רק אין מקבלין אותו וכן הוא ברמב"ם פ"ר ה"ת, מ"מ משמע דאף בדיעבד אינו גר כמו בחבר וכהן השניין בברייתא זו ג"כ בלשון אין מקבלין והוא דין דבדיעבד כדאיתא שם כל סהן שאינו מודה בה אין לו חלק בכהונה וכתב הרמב"ם בפ"א דבכורים היא שאין נותנין לו מתנה מהן היינו מב"ד מתנות כהונה וכן לא כתב בפ"י ממטמאי מ"מ ה"ב שבדיעבד הוא בדין חבר למה שקבל משמע דאף בדיעבד אין לו דין חבר, וכ"כ הוא בעכ"ס שלא קבל עליו דבר אחד אין מקבלין שהוא גם בדיעבד שאינו גר ואף שא"צ שילמד ולידע כל התורה קודם שמתגייר, וגם שהוא גר בדיעבד אף שלא הודיעו אף המקצת מצות קלות חמורות שצריך להודיע כדאיתא ברמב"ם, פ"ג הי"ז ובש"ע סימן רס"ח סעיף י"ב ומפורש בשבת שאף שלא ידע מאיסור ע"ז הוא גר בדף ס"ח בגר שנתגייר בין הנכרים חייב על הדם אחת ועל החלב אחת ועל ע"ז אחת, מ"מ קבלה לקיים כל המצות שחייבין בהם ישראל צריך לקבל וזה מעכב הגרות. אך לבאורה יקשה משבת דף ל"א ממה שקבל הלל להגר שאמר שבעל פה איני מאמינך נהי שפרשיי שהיה הלל מוכתת שאחר שילמדנו יסמוך עליו מ"מ הא עתה כשטבל לא קבל עדיין תורה שבע"פ שאינו כלום ולא הוזכר שהצריכו לטבול אחר שלמדו וקבל עליו, וא"כ משמע שאינו מעכב אלא הוא דין דלכתחלה ולכן כיון שידע שלבסוף יסמוך עליו קבלו גם לכתחלה, אבל נראה שדשיי תירץ זה שכתב גייריה וסמך על חכמתו